

Mateusz Kęsy¹, David Krygowski²

Pod merytoryczną opieką płk. dr. hab. Marka Bodzianego, prof. Uczelni

WIELOKULTUROWOŚĆ USA JAKO DETERMINANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA I OBYWATELI

Streszczenie: Artykuł porusza tematykę związaną z bezpieczeństwem Stanów Zjednoczonych w obszarze społeczno-ekonomicznym, zawiązanym z wielokulturowym modelem społeczeństwa. Kluczowym aspektem artykułu są przedstawione różnice na poziomie materialnym pomiędzy białą większością oraz mniejszościami etnicznymi. Artykuł opiera się na analizie źródeł powszechnie dostępnych i obserwacji doniesień medialnych dotyczących zdarzeń w ostatnich dwóch latach.

Słowa kluczowe: wielokulturowość, bezpieczeństwo, Stany Zjednoczone

WSTĘP

W wyniku tak dużej mieszanki kultur i obyczajów wykształciło się unikalne na skalę światową społeczeństwo o niepowtarzalnej mentalności, kulturze i stosunku do świata. Tożsamość narodowa Amerykanów oparta jest na dwóch filarach. Pierwszy to wieloetniczność, zapisana w godle Stanów Zjednoczonych dewizą *E pluribus unum* (łac. „w wielości jedność” lub „z wielu, jeden”), stanowiący od samego powstania Stanów Zjednoczonych fundament ich istnienia, ze względu na powstanie państwa z połączenia 13 byłych kolonii brytyjskich, które wspólnie stawiały opór w czasie wojny o niepodległość. Obecna interpretacja dewizy wskazuje na utworzenie USA na gruncie współistnienia wieloetnicznego społeczeństwa identyfikującego się z przynależnością do jednego narodu i tworzącego wspólną państwowość opartą na równych prawach dla wszystkich obywateli, niezależnie od pochodzenia czy wyznawanych wartości³. Drugi to indywidualizm jednostki, który powstawał niezależnie od europejskiego humanizmu oraz jest przeciwieństwem wykształconego na Starym Kontynencie systemu funkcjonowania społeczeństwa opartego na wspólnocie w ramach narodu dzielącego wspólne tradycje, kulturę i wyznawane wartości. Pierwotnie mieszkańcy Stanów Zjednoczonych wywodzili się z państw Europy, w których byli uciskani przez władze państwowe, wykształciły się wśród nich zatem ideały równości i braterstwa. Idee te stały się fundamentem powstania Konstytucji Stanów Zjednoczonych i Karty Praw. W mentalności amerykańskiej wolność jednostki stoi ponad interesem państwa, a wszelkie formy ucisku są uważane za niesprawiedliwe. Istnieje pogląd, że zmuszanie jednostki do czegokolwiek oznacza pozbawianie jej praw do wolności. Według obiektywizmu Ayn Rand każdy człowiek jest niezależnym, suwerennym bytem,

¹ Mateusz Kęsy – student studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo narodowe na Wydziale Nauk o Bezpieczeństwie Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

² David Krygowski – student studiów II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo narodowe na Wydziale Nauk o Bezpieczeństwie Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

³ M. Bodziany, *Spółczesność a wojna, wyzwania wielokulturowości XXI wieku*, Wrocław 2016.

który posiada niezbywalne prawa do własnego życia; prawa, które wywodzą się z jego natury jako bytu racjonalnego. Indywidualizm i obiektywizm utrzymują, iż cywilizowane społeczeństwo, jak i każda inna forma pokojowego współistnienia pomiędzy ludźmi może być osiągnięta tylko jeśli uznamy indywidualne prawa jednostki i żadna grupa nie ma praw innych niż indywidualne prawa jej członków. Ponieważ tylko indywidualny człowiek może posiadać prawa, wyrażenie „indywidualne prawa” jest w myśl tej filozofii redundancją, za to wyrażenie „prawa kolektywne” jest zaprzeczeniem samym w sobie. Co za tym idzie, prawa jednostki nie podlegają publicznemu głosowaniu, a większość nie ma prawa przegłosowywać praw mniejszości. Funkcją polityki jest zabezpieczanie praw mniejszości przed opresją ze strony większości, a najmniejszą mniejszością na świecie jest indywidualna jednostka. W tym kontekście specjalne prawa odnoszące się do zbiorowości posiadającej jakieś wspólne cechy, jak kolor skóry czy język, jest w mentalności Amerykanów czymś nienaturalnym i niepotrzebnym⁴.

1. PODZIAŁY ETNICZNE I KULTUROWE STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Pojęcie wielokulturowości oznacza zarówno zjawisko występowania i współistnienia wielu kultur jednocześnie na terytorium jednego państwa. Termin ten pierwszy raz pojawił się w odniesieniu do populacji Kanady, w latach 60. XX w. jako określenie wieloetnicznej struktury społecznej tego państwa, złożonego z mnogiej liczby pierwotnych ludów oraz potomków przybyszów z Europy. W tym ujęciu wszystkie kultury tworzące społeczeństwo są równe, nie podlegają hierarchizacji i żadna nie posiada specjalnych praw, czy przywilejów. Termin ten obecnie stosowany jest głównie w odniesieniu do państw o wysokim stopniu zaawansowania rozwoju, wieloetnicznych, z długimi tradycjami imigracyjnymi. Na płaszczyźnie ideologicznej, wielokulturowość jest postrzegana za dążenie do uczestnictwa mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych w kulturach i społeczeństwach narodowych oraz stosunku do ewolucji samego pojęcia kultury narodowej i ponadnarodowej. Zwolennicy i propagatorzy wielokulturowości postrzegają termin kultury jako pozbawiony statusu teoretycznego, ale stanowiący pewnego rodzaju fizyczną manifestację stosunków politycznych, edukacyjnych i społeczno-ekonomicznych w społeczeństwach wieloetnicznych. Tak ujmowana kultura jest źródłem nierówności społecznych⁵. Wielokulturowość jako model społeczny może również stanowić o sile i potędze państw opierających swój rozwój na przedsiębiorczości i aktywności różnych grup etnicznych, a tym samym będących państwem atrakcyjnym dla kolejnych przybyszów, jak w przypadku Stanów Zjednoczonych⁶.

Stany Zjednoczone są obecnie największą potęgą gospodarczą, militarną i technologiczną świata, a jednocześnie w zestawieniu z innymi państwami znajdującymi się w czołówce rankingów, są państwem stosunkowo młodym, sięgającym

⁴ M. Rodewald, *Indywidualizm amerykański na tle innych społeczeństw zachodnich*, [w:] P. Nowak, P. Nowakowski (red.), *Język, Komunikacja, Informacja*, Poznań 2006.

⁵ O. Górecki, *Ideologia wielokulturowości w geopolitycznej perspektywie konfliktu cywilizacji*, Wrocław 2015.

⁶ M. Bodziany, *Spoleczeństwo (...)*.

jedynie końca XVIII w. Przez nieco ponad 250 lat swojego istnienia, USA było głównym kierunkiem emigracji wielu narodów Europy, Azji, Afryki i Ameryki Południowej. Imigranci przybywający do Ameryki Północnej szukali schronienia, lepszego życia, szansy na nowy początek, chociaż nierzadko trafiali tam jako niewolnicy. Pierwszym dokumentem w historii Stanów Zjednoczonych formalnie zapewniającym wolność wyznania i zakazującym dyskryminacji na tle religijnym był *Tolerance Act*, uchwalony przez zgromadzenie parlamentarne prowincji Maryland w 1689 r., będącej wówczas kolonią Królestwa Anglii w Ameryce Północnej⁷. Kolejne akty prawne regulujące relacje pomiędzy obywatelami wywodzącymi się z różnych kultur i gwarantujące prawa jednostki powstały po proklamowaniu przez Stany Zjednoczone niepodległości od korony Wielkiej Brytanii w 1776 r. Były to dwa najistotniejsze dokumenty stanowiące podstawę państwowości Stanów Zjednoczonych, tj. Deklaracja Niepodległości i Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. W tych dokumentach pojawiły się pierwsze zapisy stanowiące podstawy pod dzisiejsze prawa obywatelskie ludności Stanów Zjednoczonych, które w epoce rządów absolutnych na terenie Europy były bardzo liberalne. Jednak dopiero wprowadzenie poprawki nr 13 do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, która delegizowała niewolnictwo na całym terenie USA, doprowadziło do buntu południowych stanów i wybuchu wojny secesyjnej⁸. Jednak po wygranej wojsk Unii w wojnie nie zakończył się problem uprzedzeń i rasizmu. Po wojnie podzielone społeczeństwo pozostało podzielone w kwestii poparcia dla równouprawnienia i współistnienia ludności białej i czarnej. W środowisku dwóch największych partii politycznych pojawiły się dwie wizje funkcjonowania ponownie zjednoczonej Unii. Jedna wizja, związana w XIX i na początku XX w. z Partią Demokratyczną połączyła amerykański indywidualizm i podejrzliwość wobec rządu z preferowaniem władzy lokalnej i stanowej nad władzą federalną oraz, przynajmniej na Południu, zawziętą wiarą w wyższość białych. Partia Republikańska, założona w latach 50. XIX w. była bardziej skłonna do wykorzystywania władzy federalnej do promowania rozwoju gospodarczego. Jego rdzeń był często nazywany *Free labor*. Dla milionów mieszkańców Północy oznaczało to, że człowiek – pojęcie wtedy ogólnie stosowane tylko do mężczyzn – mógł pracować, gdzie i jak chciał, mógł gromadzić majątek we własnym imieniu i co najważniejsze, mógł wznieść się tak wysoko, jak tylko jego talenty i zdolności mu na to pozwolą. Był to początek kształtowania się modelu *self-made man*, czyli człowieka uformowanego i osiągnącego sukces własnymi doświadczeniami i nieskrępowanym rozwojem, którego wzorcem był prezydent Abraham Lincoln, pochodzący z nizin społecznych i pracujący w młodości na promie i przy budowie kolei. Idea ta zakładała, że o wartości człowieka nie świadczy kolor skóry czy pochodzenie, ale sukcesy osiągnięte własną pracą. Jednocześnie sugerowało to, że zdobywanie majątku poprzez niewolniczy wyzysk innych ludzi jest czynem niemoralnym i zasługującym na potępienie. Wyrazem wykształcenia się pewnego kompromisu, mającego zapewnić przetrwanie podzielonego państwa, była doktryna *Seperate but equal* (ang. oddzielni, lecz równi), wprowadzona przez Kongres zasada uznająca segregację rasową w przestrzeni publicznej jako zgodną

⁷ M. Bodziany, *Komunikacja międzykulturowa w wielonarodowych jednostkach wojskowych*, Wrocław 2012.

⁸ M. Rodewald, *op. cit.*

z Konstytucją Stanów Zjednoczonych i z XIV poprawką, gwarantującą prawa obywatelskie osobom urodzonym na terenie USA. Uznawało to stosowanie oddzielnych miejsc w przestrzeni publicznej dla ludności białej i kolorowej oraz segregację w strukturach państwa, siłach zbrojnych i szkolnictwie jako zgodne z obowiązującym prawem. Temat walki o równe prawa ludności czarnoskórej powrócił w latach 60. XX w. w czasie powstania Ruchu Praw Obywatelskich, a efektem była ustawa o prawach obywatelskich z 1964 r. (*Civil Rights Act of 1964*), traktowana jako realizacja postulatów ruchu⁹.

Pomimo wprowadzania przepisów mających zrównać w świetle prawa obywateli bez względu na ich pochodzenie czy wyznawaną religię, powstawały również oddolne ruchy o charakterze ksenofobicznym i rasistowskim. Najsłynniejszym takim ruchem był wywodzący się z miejscowości Pulaski w stanie Tennessee Ku-Klux-Klan. W czasie swojej działalności od drugiej połowy XIX w., organizacja przeprowadzała porwania, zabójstwa, akty terroru, zastraszania, a także dokonywała linczów na czarnoskórych, i białych mających z nimi powiązania. Organizacja funkcjonuje do dzisiaj, w bardziej scentralizowanej formie niż na przełomie XIX i XX w. oraz pozostaje w kontaktach ze skrajnie prawicowymi ruchami głoszącymi białą supremację, jak ruch *Proud Boys*¹⁰. Takie organizacje nie są jednak domeną wyłącznie rasy białej. W latach 1960-1980, kiedy trzonem zmian był pokojowy Ruch Praw Obywatelskich, funkcjonowały również grupy terrorystyczne i separatystyczne, głoszące czarny nacjonalizm i czarną supremację. Wśród tych ruchów znajdowały się Czarna Armia Wyzwolenia i Naród Islamu. Metody tych grup opierały się na przeprowadzaniu ataków na polityków i pracowników służb i instytucji państwowych¹¹.

2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I SOCJOEKONOMICZNE

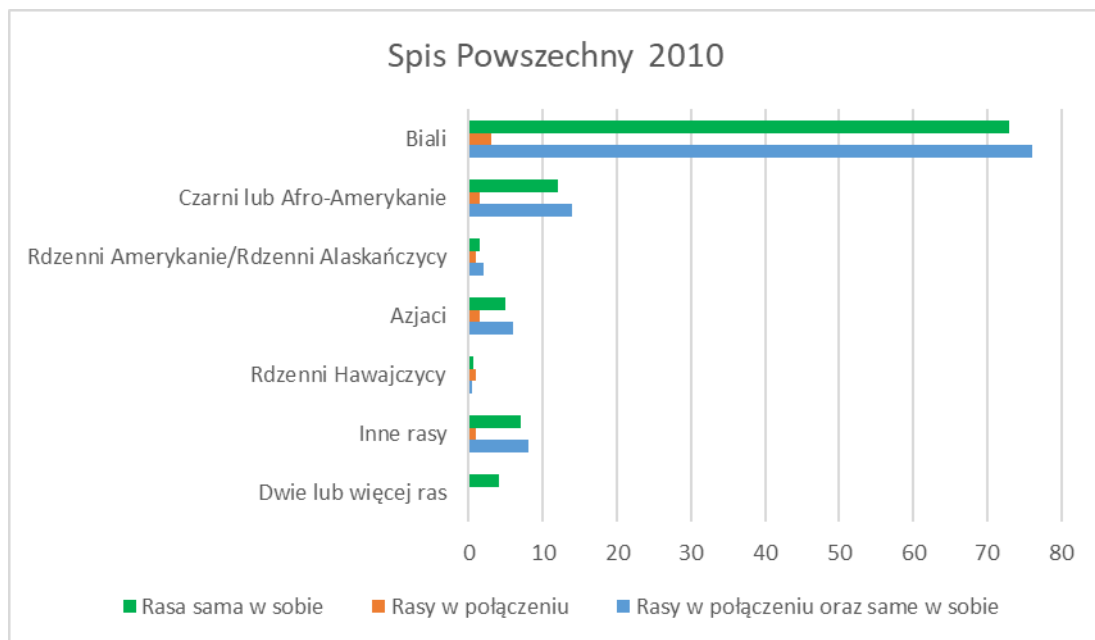
Obecną strukturę etniczną Stanów Zjednoczonych tworzy ponad 140 nacji i grup etnicznych, a te z kolei przynależą do bardzo licznych i odmiennych wspólnot religijnych i kulturowych. Ogólna liczba ludności Stanów Zjednoczonych, według spisu ludności z 2020 r. jest określana na 331 mln obywateli. Według tych danych, za ludność wyłącznie białą uważa się około 204,4 mln, czyli 61,6%, a cała liczba ludności białej stanowi 235,4 mln, czyli 71% populacji. W liczbie ogólnej obywateli należących do rasy białej doliczono osoby pochodzące z rodzin mieszanych białych z przedstawicielami innych ras. Do najważniejszych grup należą biali Amerykanie wywodzący się z imigrantów europejskich, głównie Anglii, Szkocji, Irlandii oraz Niemiec i stanowią oni trzon współczesnego społeczeństwa USA, a także osoby pochodzenia latynoskiego. W ujęciu procentowym, wśród rasy białej w Stanach Zjednoczonych Latynosi stanowią około 40%, natomiast w skali całego społeczeństwa USA, jest to 18,5%. Warto zaznaczyć, że w spisie powszechnym przeprowadzonym w 2020 r. zauważono spadek liczby Latynosów utożsamiających się z przynależnością do rasy białej, z 53% w 2010 r., do zaledwie 20% ankie-

⁹ M.J. Friedman, *Free at Last: the U.S civil rights movement*, Waszyngton 2020.

¹⁰ Rolling Stone, *Powstanie i upadek Proud Boys*. <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/proud-boys-far-right-group-1183966/> [dostęp: 25.03.2022].

¹¹ *The Black Liberation Army Understanding – Monitoring – Controlling*, Annapolis 1991.

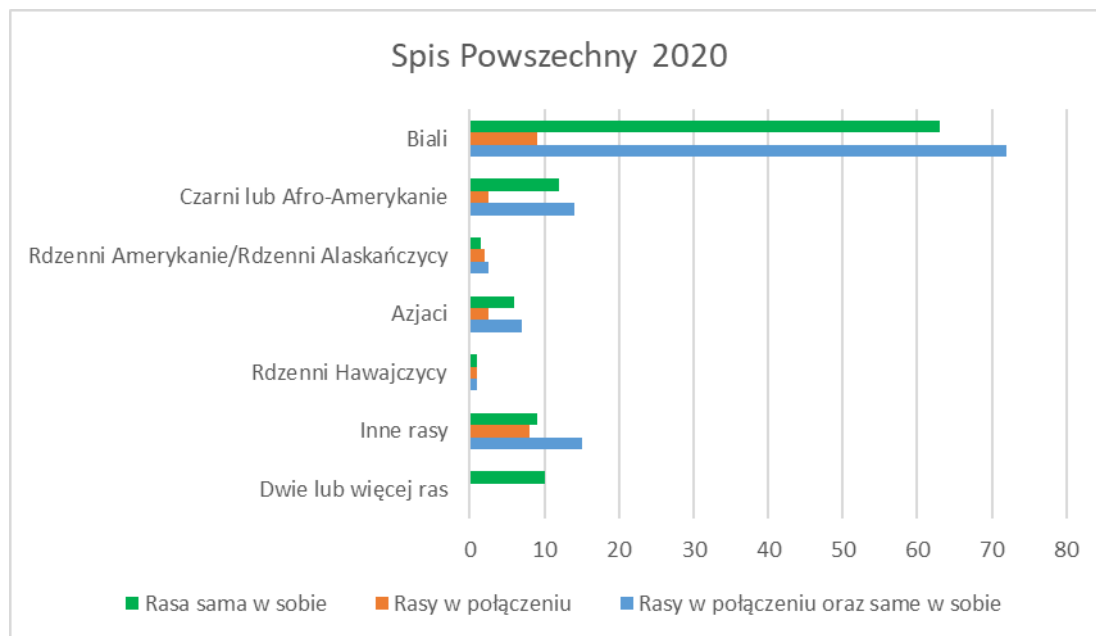
towanych pochodzenia latynoskiego. Na pytanie o przynależność rasową, większość zaznaczała przynależność do rasy mieszanej lub wybierała opcję „inna”. Jednym z powodów takiego spadku jest brak wspólnych więzi kulturowych z ludnością białą pochodzenia europejskiego, spowodowany dorastaniem w innych środowiskach, z innymi przyjętymi wzorcami kulturowymi i zaabsorbowanymi z otoczenia tradycjami. Kolejnym aspektem są widoczne poważne różnice ekonomiczne i w poziomie życia, przez co nie ma płaszczyzny, na której ludność latynoska może się utożsamiać z ludnością białą, w ich mniemaniu, stanowiącą zamożniejszą kastę społeczną. Pomimo zmniejszenia się liczby deklarujących przynależność do rasy białej, liczba Latynosów mieszkających na terenie USA zwiększyła się z 50,5 mln w 2010 r. do 62,1 mln w 2020 r (Rysunek 1. i 2.). Przyczyną tego wzrostu były masowe migracje obywateli Meksyku, Portoryka i państw Karaibskich na terytorium Stanów Zjednoczonych, spowodowane chęcią poprawy sytuacji materialnej¹².

Rysunek 1. Wykres przedstawiający przedział procentowy populacji Stanów Zjednoczonych ze Spisu Powszechnego z podziałem na pochodzenie w roku 2010 i 2020
 Źródło: opracowano na podstawie: CENSUS, *Wskaźniki rasowe i etniczne ujawniają, że populacja USA jest znacznie bardziej wielorasowa.*

<https://www.census.gov/library/stories/2021/08/improved-race-ethnicity-measures-reveal-united-states-population-much-more-multiracial.html> [dostęp 25.03.2022]

¹² CENSUS, *Wskaźniki rasowe i etniczne ujawniają, że populacja USA jest znacznie bardziej wielorasowa.* <https://www.census.gov/library/stories/2021/08/improved-race-ethnicity-measures-reveal-united-states-population-much-more-multiracial.html> [dostęp: 25.03.2022].

Rysunek 2. Wykresy przedstawiające przedział procentowy populacji Stanów Zjednoczonych ze Spisu Powszechnego z podziałem na pochodzenie w roku 2010 i 2020

Źródło: opracowano na podstawie: CENSUS, *Wskaźniki rasowe i etniczne ujawniają, że populacja USA jest znacznie bardziej wielorasowa.*

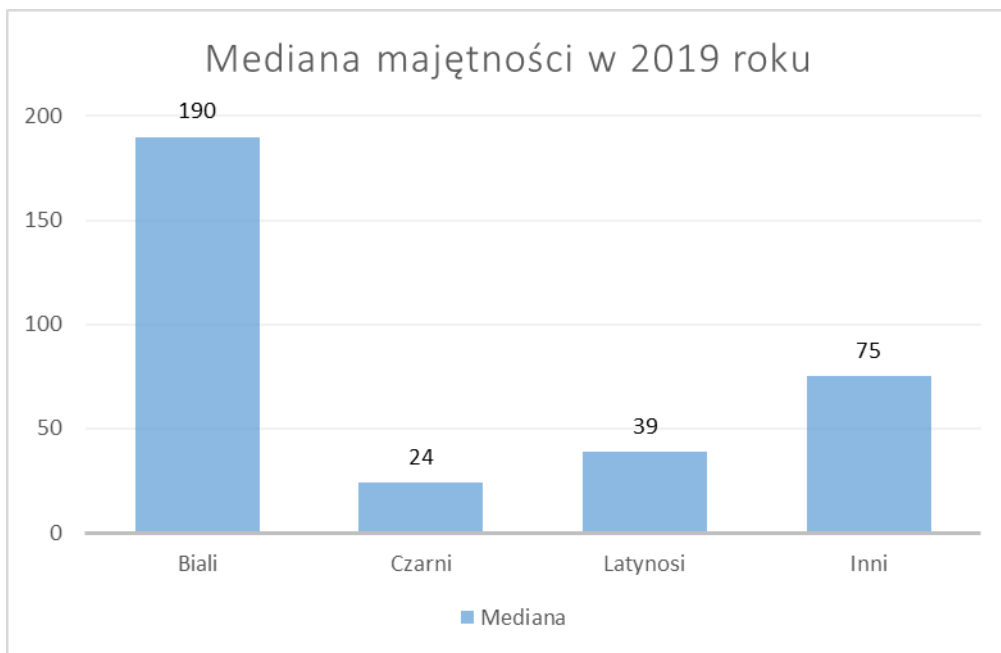
<https://www.census.gov/library/stories/2021/08/improved-race-ethnicity-measures-reveal-united-states-population-much-more-multiracial.html> [dostęp 25.03.2022]

Ludność czarnoskóra stanowi natomiast około 12,4% całej populacji Stanów Zjednoczonych, składając się tym samym na 41,1 mln osób. Łącznie z osobami, które identyfikują się z przynależnością do rasy czarnej, pochodzących z rodzin mieszanych, według danych ze spisu powszechnego z 2020 r. jest już 46,9 mln osób, czyli 14,2% całej populacji. Wahania liczby czarnoskórych w okresie 2010-2020 są nieznaczne ze względu na nieliczne migracje międzypaństwowe¹³.

W dalszym ciągu widoczne pozostają różnice ekonomiczne występujące pomiędzy ludnością różnych ras i pochodzenia etnicznego, stanowiącą populację Stanów Zjednoczonych. Raporty i doniesienia z Systemu Federalnych Rezerw wskazują na znaczne różnice w dochodach rodzin białych i mniejszości etnicznych. Według badań, w latach 2016-2019 mediana dobrobytu wzrosła we wszystkich grupach rasowych i etnicznych. Tempo wzrostu w latach 2016-19 było szybsze w przypadku rodzin czarnych i latynoskich, odpowiednio o 33 i 65% w porównaniu do rodzin białych, których majątek wzrósł o 3%, i innych rodzin, których majątek wzrósł o 8%. Szybszy wzrost poziomu życia rodzin czarnych i latynoskich spowodował jedynie niewielkie zmiany w lukach majątkowych między tymi rodzinami a rodzinami białych. Różnica między białymi a czarnymi w medianie dobrobytu nieznacznie się zmieniła, z 163 700 \$ w 2016 r. do 164 100 \$ w 2019 r., a róż-

¹³ *Ibidem.*

nica między białymi i czarnymi latynoskimi spadła nieznacznie ze 160 000 \$ w 2016 r. do 152 100 \$ w 2019 r. (Rysunek 3.)¹⁴.

Rysunek 3. Wykres przedstawiający medianę majątności przedstawicieli ras i grup etnicznych w USA podaną jako wartość w tys. dolarów amerykańskich

Źródło: opracowano na podstawie: Rada Gubernatorów w systemie Rezerw Federalnych, *Różnice majątności według rasy i pochodzenia etnicznego w badaniu finansów konsumenckich 2019*. <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/disparities-in-wealth-by-race-and-ethnicity-in-the-2019-survey-of-consumer-finances-20200928.htm> [dostęp: 25.03.2022]

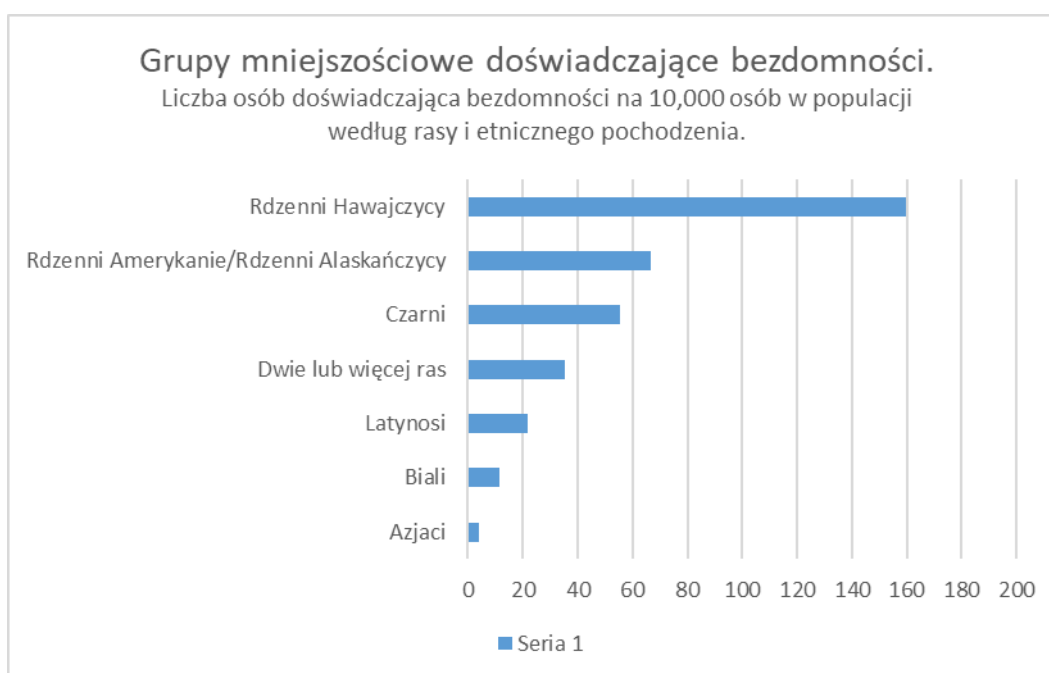
Przyczyn tego zjawiska należy dopatrywać się w wielu płaszczyznach. Jednym z nich jest ukorzeniony od XIX w. w mentalności amerykańskiej model *self made man*, wywodzący się z protestanckiej myśli człowieka dochodzącego do swojej majątności i sukcesów poprzez samodzielną pracę i dążenie do osiągnięcia postawionych sobie celów. Według tej zasady, osoby, które nie osiągnęły w życiu sukcesu same są winne swojej sytuacji życiowej, ponieważ nie wykorzystały swoich możliwości do samorozwoju¹⁵. Kolejną przyczyną był kryzys z 2008 r., którego konsekwencje ekonomiczne dalej są odczuwalne w niektórych regionach Stanów Zjednoczonych, i który dotknął głównie klasę średnią oraz niższe warstwy społeczeństwa. Według danych z Systemu Federalnych Rezerw, pomimo wzrostu w ciągu ostatnich dwóch badań, typowa rodzina Białych i typowa rodzina Czarnych nie odzyskały jeszcze poziomu dobrobytu sprzed Wielkiej Recesji. W całym okresie 2007-2019 średnia wartość netto spadła o 11% w typowej białej rodzinie i o 7%

¹⁴ Rada Gubernatorów w systemie Rezerw Federalnych, *Różnice majątności według rasy i pochodzenia etnicznego w badaniu finansów konsumenckich 2019*. <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/disparities-in-wealth-by-race-and-ethnicity-in-the-2019-survey-of-consumer-finances-20200928.htm> [dostęp: 25.03.2022].

¹⁵ M. Rodewald, *op. cit.*

w typowej czarnej rodzinie. Tylko przeciętna rodzina latynoska odnotowała wzrost poziomu życia w stosunku do okresu sprzed Wielkiej Recesji, wzrastając o około 39%, podczas gdy wartość netto typowej innej rodziny jest mniej więcej taka sama jak przed Wielką Recesją¹⁶.

Obecnie znaczną większość bezdomnych na terenie Stanów Zjednoczonych tworzą ludzie przynależący do mniejszości etnicznych. Według danych National Alliance to End Homelessness, amerykańskiej organizacji zajmującej się monitorowaniem i pomaganiem osobom bezdomnym, w przeliczeniu na 10 000, największą grupę bezdomnych stanowią mniejszości etniczne. Afroamerykanie stanowią 13% ogólnej populacji, ale ponad 40% populacji bezdomnych. Podobnie, Indianie amerykańscy/rdzenni mieszkańcy Alaski, rdzenni Hawajczycy i mieszkańcy wysp Pacyfiku oraz ludzie, którzy identyfikują się jako dwie lub więcej ras, stanowią nieproporcjonalną część populacji bezdomnych. Latynosi stanowią część populacji bezdomnych w przybliżeniu równą ich części ogólnej populacji, podczas gdy Biali i Azjaci są znacznie niedoreprezentowani¹⁷ (Rysunek 4.).

Rysunek 4. Wykres przedstawiający liczbę bezdomnych w roku 2019, według rasy i przynależności do grupy etnicznej na 10.000 osób tego samego pochodzenia.

Opracowano na podstawie: End Homelessness, *Nierówności rasowe bezdomnych w liczbach*. <https://endhomelessness.org/resource/racial-inequalities-homelessness-numbers/> [dostęp: 25.03.2022]

Następstwem różnic ekonomicznych pomiędzy ludnością różnych ras w Stanach Zjednoczonych jest wpływ na popełnianie przestępstw. Dane dostarczone przez Federalne Biuro Śledcze (FBI) wskazują, że w 2019 r. 69,4% wszystkich aresztowanych osób było rasy białej, 26,6% było czarnoskórych lub Afroame-

¹⁶ Rada Gubernatorów (...).

¹⁷ End Homelessness, *Nierówności rasowe bezdomnych w liczbach*. <https://endhomelessness.org/resource/racial-inequalities-homelessness-numbers/> [dostęp: 25.03.2022].

rykanów, a 4,0% było innych ras. Spośród aresztowanych, dla których zgłoszono pochodzenie etniczne, 19,1% stanowili Latynosi. Spośród wszystkich nieletnich (osób poniżej 18 roku życia) aresztowanych w 2019 r. 62,5% było rasy białej, 33,9% było czarnoskórych lub Afroamerykanów, a 3,6% było innych ras. Spośród nieletnich aresztowanych, w przypadku których zgłoszono pochodzenie etniczne, 23,6% stanowili Latynosi. Spośród wszystkich dorosłych aresztowanych w 2019 r. 69,9% było rasy białej, 26,1% było czarnoskórych lub Afroamerykanów, a 4,0% było innych ras. Podłoże przestępstw było jednak różne w zależności od rasy aresztowanych. Spośród dorosłych aresztowanych za morderstwo 51,3% było czarnoskórych, 45,7% było białych, a 3,0% było innych ras. Za rabunki popełnione na terenie USA 36,1% stanowiły te popełnione przez białych, a 61,6% te popełnione przez czarnoskórych. W liczbie aresztowań za posiadanie skradzionego mienia 34,6% stanowili biali, a 62,3% czarnoskórzy. Biali nieletni stanowili 50,3% wszystkich nieletnich, z kolei czarnoskórzy nieletni stanowili 46,4% nieletnich aresztowanych za brutalne przestępstwa. Nieletni biali stanowili 54,9% wszystkich nieletnich aresztowanych za przestępstwa przeciwko mieniu. Spośród nieletnich aresztowanych za nadużywanie narkotyków 74,8% było rasy białej. Biali nieletni stanowili 56,4% nieletnich aresztowanych za kwalifikowaną napaść i 55,4% nieletnich aresztowanych za kradzież. Według tych danych, można zauważyć większy odsetek przestępstw na tle ekonomicznym (morderstw, rabunków i kradzieży) popełnianych przez osoby czarnoskóre, które w przeliczeniu na osobę, ze względu na to, że czarnoskórzy stanowią mniejszość społeczeństwa, dają wyższe wyniki niż w przypadku innych ras¹⁸. Warto jednak zaznaczyć, że ten sam raport wskazuje, że głównymi ofiarami przestępstw popełnianych przez białych, byli biali (2 594 przypadki), a w mniejszym stopniu czarnoskórzy (246 przypadków). Z kolei przestępstwa popełniane przez czarnoskórych były również skierowane przeciwko innym czarnoskórym (2 574 przypadki), a w znacznie mniejszym stopniu przeciwko białym (566 przypadków). Liczby przestępstw popełnionych przeciwko lub przez osoby przynależące do innej rasy, nie przekraczały 138 przypadków¹⁹.

3. PODZIAŁY SPOŁECZNE I RASIZM

Nierówności społeczno-ekonomiczne pomiędzy poszczególnymi rasami powodują powstawanie napięć i polaryzację na poziomie światopoglądowym i politycznym. Coraz aktywniejsze staje się zaangażowanie ludności czarnoskórej w ramach ruchu Black Lives Matter, którego podstawowym założeniem była walka o równe prawa i przemoc policji w stosunku do ludności afroamerykańskiej. Występowanie różnic w sytuacji materialnej powoduje poczucie tłumienia przez, zdaniem podobnych ruchów, niesprawiedliwy i opresyjny system państwowy, który nie pozwala na rozwijanie się szerokim masom, a jedynie wąskiemu wybranemu gronu, przynależącemu do rasy białej.

¹⁸ FBI: UCR, Przestępstwa w USA, rok 2019. <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/topic-pages/tables/table-43> [dostęp: 25.03.2022].

¹⁹ FBI: UCR, Przestępstwa w USA, rok 2019. <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/tables/expanded-homicide-data-table-6.xls> [dostęp: 25.03.2022].

Dodatkową linią spięć pozostaje system dwupartyjny, funkcjonujący w Stanach Zjednoczonych. Ruchy organizowane przez mniejszości, których celem jest ograniczenie wpływu białej większości na politykę i jej dominacji w przestrzeni publicznej (ze względu na znacznie większą populację) oraz niwelacji uprzedzeń na tle rasowym, są bliższe ideologicznie z Partią Demokratyczną, reprezentującą bardziej postępowy nurt. Z kolei konserwatywna część ludności białej, w tym również ugrupowania skrajnie prawicowe, będąca w opozycji do proponowanych zmian, staje się naturalnym sprzymierzeńcem Partii Republikańskiej²⁰. Zjawisko podziału społeczeństwa amerykańskiego na dwie wzajemnie antagonizujące siebie ugrupowania i eksploatawanie różnic pomiędzy grupami przez polityków, powodują utrzymywanie się napiętych stosunków w społeczeństwie. Kulminacją tych napięć były liczne wystąpienia i zamieszki po śmierci George'a Floyda w wyniku interwencji policji w 2020 r.²¹.

4. PROTESTY I MANIFESTACJE NA TLE RASOWYM ORAZ ICH KONSEKWENCJE

Protesty zapoczątkowane wydarzeniami i udostępnieniem w sieci nagrania z aresztowania George'a Floyda w Minneapolis były sprzeciwem wobec brutalności i rasizmowi policji. Oficer przeprowadzający aresztowanie, Derek Chauvin, przyduszał aresztowanego kolanem przez 9 minut i 29 sekund, podczas gdy trzech innych funkcjonariuszy przyglądało się i zapobiegało interweniowaniu przechodniów. Chauvin i pozostali trzej zaangażowani funkcjonariusze zostali później aresztowani. 20 kwietnia 2021 r. Derek Chauvin został uznany winnym nieumyślnego morderstwa drugiego stopnia, morderstwa trzeciego stopnia i zabójstwa drugiego stopnia. Został później skazany na 22,5 roku więzienia z możliwością nadzorowanego zwolnienia po 15 latach za morderstwo drugiego stopnia.

Pierwsze protesty pojawiły się na skrzyżowaniu ulic East 38th i Chicago Avenue w Minneapolis, miejscu aresztowania i morderstwa Floyda, oraz w innych miejscach w aglomeracji Minneapolis-Saint Paul w Minnesocie. Protesty szybko rozprzestrzeniły się w całym kraju i do ponad 2000 miast i miasteczek w ponad 60 krajach, wspierając ruch Black Lives Matter (BLM). Sondaże przeprowadzone latem 2020 r. oszacowały, że w pewnym momencie demonstracji w Stanach Zjednoczonych wzięło udział od 15 do 26 mln ludzi, co czyni protesty największymi w historii USA²² (Rysunek 5.).

²⁰ Los Angeles Times, *Niezwykła zmiana nastawienia sprawia, że Stany Zjednoczone są jeszcze bardziej podzielone rasowo*. <https://www.latimes.com/politics/newsletter/2021-10-22/remarkable-shift-in-attitudes-on-race-leaves-us-more-divided-essential-politics> [dostęp: 25.03.2022].

²¹ Centrum Filantropii Katastroficznej, *Niepokoje społeczne w USA*. <https://disasterphilanthropy.org/disasters/u-s-civil-unrest/> [dostęp: 25.03.2022].

²² CARR Center, *Black Lives Matter może być największym ruchem w historii USA*. <https://carrcenter.hks.harvard.edu/news/black-lives-matter-may-be-largest-movement-us-history> [dostęp: 24.03.2022].

Rysunek 5. Flaga trzymana odwrotnie przedstawia cierpienie społeczeństwa USA

Źródło: Julio Cortez/Associated Press, 29.05.2020, Minneapolis

Podczas gdy większość protestów miała charakter pokojowy, demonstracje w niektórych miastach przerodziły się w zamieszki, plądrowanie i uliczne potyczki z policją i kontrprotestatorami. Część policji odpowiedziała na protesty przykładami znaczącej przemocy, w tym przeciwko reporterom²³. Co najmniej 200 miast w Stanach Zjednoczonych wprowadziło godzinę policyjną do początku czerwca 2020 r., podczas gdy ponad 30 stanów i Waszyngton aktywowały ponad 96 000 członków Gwardii Narodowej, Gwardii Państwowej, 82. Powietrznodesantowej i 3. Pułku Piechoty²⁴. Rozmieszczenie, w połączeniu z wcześniejszymi działaniami związanymi z pandemią COVID-19 i innymi klęskami żywiołowymi, stanowiło największą operację wojskową inną niż wojna w historii USA²⁵.

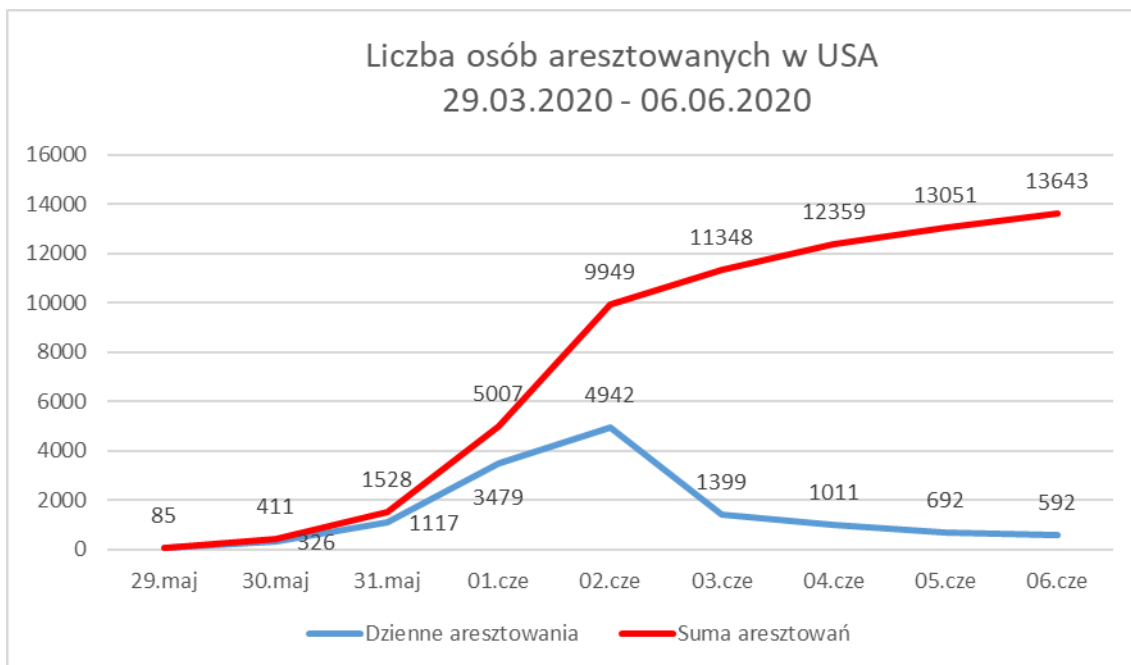
Do końca czerwca aresztowano co najmniej 14 tys. osób, a do listopada 2020 r. w związku z zamieszkami zginęło 25 osób. Raport organizacji Armed Conflict Location and Event Data Project oszacował, że od 26 maja do 22 sierpnia 93%

²³ The Washington Post, *Podczas protestów przeciwko brutalności policji nagrania uchwyciły więcej rzekomej brutalności policji*. https://www.washingtonpost.com/national/protests-police-brutality-video/2020/06/05/a9e66568-a768-11ea-b473-04905b1af82b_story.html [dostęp: 24.03.2022].

²⁴ The Guardian, *Żołnierze wysłani do Waszyngtonu podczas protestów George'a Floyda mieli bagnety*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/jul/03/us-troops-george-floyd-protest-bayonets-washington-dc> [dostęp: 24.03.2022].

²⁵ Gwardia Narodowa, *Reakcja Gwardii Narodowej na niepokoje społeczne*. <https://www.nationalguard.mil/Resources/Press-Releases/Article/2213005/national-guard-response-to-civil-unrest/> [dostęp: 24.03.2022].

indywidualnych protestów było „pokojowych i nieniszczących”²⁶, a badania przeprowadzone przez Nonviolent Action Lab i Crowd Counting Consortium oszacowały, że do końca czerwca w 96,3% z 7305 demonstracji nie było żadnych obrażeń ani uszkodzeń mienia. Niemniej jednak podpalenia, wandalizm i plądrowanie w okresie od 26 maja do 8 czerwca spowodowały szkody ubezpieczeniowe w wysokości 1–2 mld dolarów w całym kraju – najwyższe odnotowane szkody spowodowane niepokojami społecznymi w historii USA (Rysunek 6.), przewyższające rekord ustanowiony podczas zamieszek w Los Angeles w 1992 r²⁷.

Rysunek 6. Wykres przedstawiający liczbę osób aresztowanych w czasie trwania protestów

Źródło: opracowano na podstawie: Departament Sprawiedliwości, *Zapobieganie przemocy i działalności przestępczej w ochronie legalnego protestu*.

<https://theintercept.com/document/2020/07/15/preventing-violence-and-criminal-activity-in-protection-of-lawful-protest/> [dostęp: 24.03.2022]

Tydzień po protestach The Washington Post stwierdził, że ostatnie dni sugerowały, że coś się zmienia. Protesty dotarły do każdego zakątka Stanów Zjednoczonych i dotknęły prawie każdego aspektu społeczeństwa. Joe Biden powiedział Politico, że doświadczył przebudzenia i myślał, że inni biali Amerykanie też to zrobili, mówiąc: „Zwykli ludzie, którzy nie myślą o sobie jako o ludziach z uprzedze-

²⁶ The Washington Post, „Stany Zjednoczone przeżywają kryzys”: raport śledzi tysiące protestów. https://www.washingtonpost.com/national/the-united-states-is-in-crisis-report-tracks-thousands-of-summer-protests-most-nonviolent/2020/09/03/b43c359a-edec-11ea-99a1-71343d03bc29_story.html [dostęp: 24.03.2022].

²⁷ AXIOS, *Szkody w wyniku zamieszek o wartości ponad miliarda dolarów*. <https://www.axios.com/riots-cost-property-damage-276c9bcc-a455-4067-b06a-66f9db4cea9c.html> [dostęp: 24.03.2022].

niami, nie myślą o sobie jako o rasistach, w pewnym sensie zdjęto im maskę”²⁸. Duża ilość źródeł dziennikarskich i akademickich postrzegają protesty jako zmuszające Amerykanów do stawienia czoła nierówności rasowej, brutalności policji i innym problemom rasowym i ekonomicznym. Wielu twierdziło, że obecne niepokoję są spowodowane aktualnym politycznym i kulturowym systemem pomijania, ignorowania i ucisku Czarnych Amerykanów, nazywając to rozrachunkiem rasowym. Politico powiedziało, że morderstwo George'a Floyda, uchwycone na nagraniu, „skłoniło do rozliczenia się z rasizmem [...] dla szerokiego połacia białej Ameryki”²⁹. Deva Woodly, profesor nadzwyczajny polityki w The New School for Social Research, napisała: „Żyjemy w momencie światowej historii”³⁰. W National Public Radio mówiono, że „zmiana postawy wydaje się przetoczyć się przez kulturę narodową jak nagły wiatr”³¹. Brianna Keilar z CNN powiedziała, że „[ty] obserwujesz rozliczenie Ameryki”, kiedy wskazywała na „głębką zmianę”, jakiej kraj doświadczył, przez fakt, że w połowie czerwca 15 z 20 najlepiej sprzedających się książek dotyczyło rasy³². Według American Political Science Review protesty George'a Floyda doprowadziły do zmniejszenia przychylności wobec policji wśród politycznie liberalnych Amerykanów i dodatkowo zaostrzyły napięcia rasowe i polityczne oraz postawy dotyczące debaty o „rasie i egzekwowaniu prawa” w USA³³.

Property Claim Services (PCS) z amerykańskiej branży ubezpieczeniowej stwierdza, że podczas „zamieszek, które miały miejsce od 26 maja do 8 czerwca” 2020 r. w 140 miastach USA w 20 stanach, były „najbardziej kosztowne niepokoję społeczne w historii USA” i że ubezpieczone straty są „szacowane na ponad 2 miliardy dolarów”³⁴. Według Fortune³⁵, ekonomiczny wpływ protestów zaostrzył recesję COVID-19 poprzez gwałtowne ograniczenie zaufania konsumentów, nadwyżenie lokalnych firm i przytłaczającą infrastrukturę publiczną z powodu dużych zniszczeń mienia. Wiele małych firm, które już cierpią z powodu ekonomicznych skutków pandemii COVID-19, zostało poszkodowanych w wyniku wandalizmu, niszczenia mienia i grabieży³⁶. Zniszczenia mienia na dużą skalę wynikające

²⁸ POLITICO, *Biała Ameryka liczy się z rasizmem*. <https://www.politico.com/news/2020/06/09/white-voters-2020-biden-304804> [dostęp: 25.03.2022].

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ D. Woodly, *Amerykańskie rozliczenie*. <https://publicseminar.org/essays/an-american-reckoning/> [dostęp: 25.03.2022].

³¹ National Public Radio, *Czy to będzie moment rozliczenia trwającego wyścigu?* <https://www.npr.org/2020/06/13/876442698/will-this-be-the-moment-of-reckoning-on-race-that-lasts> [dostęp: 25.03.2022].

³² CNN, Brianna Keilar: *Obserwujesz rozliczenie Ameryki*. <https://edition.cnn.com/videos/us/2020/06/11/cultural-shifts-george-floyd-death-keilar-crn-vpx.cnn> [dostęp: 25.03.2022].

³³ T.T. Reny, B.J. Newman, *The Opinion-Mobilizing Effect of Social Protest against Police Violence: Evidence from the 2020 George Floyd Protests*, Cambridge 2021.

³⁴ Instytut Informacji Ubezpieczeniowej, *Fakty i statystyki: nieład społeczny*. <https://www.iii.org/fact-statistic/facts-statistics-civil-disorders> [dostęp: 25.03.2022].

³⁵ Amerykański międzynarodowy magazyn biznesowy z siedzibą w Nowym Jorku. Wydawcą jest Fortune Media Group Holdings, należąca do tajskiego biznesmena Chatchavala Jiaravanona. Publikacja została założona przez Henry'ego Luce'a w 1929 r.

³⁶ NBC News, *Najpierw przyszła pandemia. Następnie grabież*. <https://www.nbcnews.com/business/business-news/first-came-pandemic-then-looting-small-businesses-pick-pieces-their-n1224776> [dostęp: 25.03.2022].

z protestów doprowadziły do wzrostu roszczeń ubezpieczeniowych, bankructw i ograniczenia działalności gospodarczej wśród małych firm i rządów stanowych. Szacunki szkód majątkowych spowodowanych przez pożary i grabieże w rejonie Minneapolis-Saint Paul wyniosły 550 mln dolarów do 1500 lokalizacji³⁷. Recesja COVID-19 spowodowała erozję dużej części budżetów państwowych, które następnie miały trudności z finansowaniem nadgodzin policji, kosztów ochrony i napraw infrastruktury związanej z demonstracjami. Od czerwca rządy stanowe zapowiedziały cięcia budżetowe dla wydziałów policji, a także zwiększenie finansowania innych środków bezpieczeństwa publicznego. Burmistrz Los Angeles, Eric Garcetti, ogłosił 5 czerwca, że będzie starał się o 150 mln dolarów cięć w budżecie Departamentu Policji Los Angeles³⁸.

Protesty przyczyniły się do badania i dyskusji na temat usuwania symboli obywatelskich lub nazw odnoszących się do Skonfederowanych Stanów Ameryki (często kojarzonych z segregacją i erą Jima Crowa w Stanach Zjednoczonych). 4 czerwca 2020 r. gubernator Wirginii Ralph Northam ogłosił, że pomnik generała Roberta E. Lee w Richmond zostanie usunięty. Pomnik pierwszego prezydenta Ameryki, George'a Washingtona, został zburzony, a uczestnicy zamieszek w Portland w stanie Oregon spalili amerykańską flagę. Szkoły publiczne w Portland zareagowały po tym, jak protestujący zburzyli pomnik Thomasa Jeffersona przed szkołą średnią Jeffersona, kilku protestujących zburzyło pomnik trzeciego prezydenta Stanów Zjednoczonych i napisało: „właściciel niewolników” i „George Floyd” farbą w sprayu na jego białej marmurowej podstawie.

PODSUMOWANIE

Wielokulturowy i wieloetniczny skład społeczeństwa amerykańskiego, w połączeniu z panującymi w państwie realiami społeczno-ekonomicznymi, a także z mentalnością społeczeństwa, związaną z podejściem do rozwoju i likwidacji różnic pomiędzy grupami społecznymi, powoduje napięcia, których efektem były brutalne zamieszki i wystąpienia wiosną i latem 2020 r. Powstałe przez lata funkcjonowania społeczeństwa amerykańskiego różnice oraz brak skutecznej integracji mniejszości na poziomie ekonomicznym powoduje dużą dysproporcję pomiędzy rasami, głównie, gdy odniesie się ją do liczby bezdomnych obywateli USA lub skali przestępstw popełnianych na tle materialnym. Dodatkowo te dysproporcje powodują poczucie krzywdy i oszukania przez niesprawiedliwy system, w którym dominująca liczebnie rasa biała jest uprzywilejowana, a reszta społeczeństwa jest marginalizowana. Na tym poczuciu krzywdy korzystają politycy, organizacje pozarządowe i grupy interesu, które wykorzystują niezadowolenie części społeczeństwa do poszerzania wpływów. Jest to szczególnie widoczne w sferze politycznej, gdzie większość mniejszości, niewywodzących się z rasy białej i Latynosi chętniej

³⁷ Star Tribune, *Budynki zniszczone w Minneapolis, St. Paul po zamieszkach*. <https://www.startribune.com/a-deeper-look-at-areas-most-damaged-by-rioting-looting-in-minneapolis-st-paul/569930671/> [dostęp: 25.03.2022].

³⁸ Newsweek, *Burmistrz LA spotyka się z reakcją za defundowanie policji dzięki cięciu budżetu o 150 mln dolarów*. <https://www.newsweek.com/la-mayor-faces-backlash-defunding-police-150-million-budget-cut-1509131> [dostęp: 25.03.2022].

głosują na Partię Demokratyczną. Powoduje to wyniesienie problemów społecznych i ekonomicznych do rangi walki politycznej, a brak skutecznych rozwiązań skutkuje wzrostem niezadowolenia i w konsekwencji użycia przemocy.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje zwarte

1. Bodziany M., *Komunikacja międzykulturowa w wielonarodowych jednostkach wojskowych*, Wrocław 2012.
2. Bodziany M., *Spółczesność a Wojna, wyzwania wielokulturowości XXI wieku*, Wrocław 2016.
3. Friedman M.J., *Free at Last: the U.S civil rights movement*, Waszyngton 2020.
4. Górecki O., *Ideologia wielokulturowości w geopolitycznej perspektywie konfliktu cywilizacji*, Wrocław 2015.
5. Reny T.T., Newman B.J., *The Opinion-Mobilizing Effect of Social Protest against Police Violence: Evidence from the 2020 George Floyd Protests*, Cambridge 2021.
6. Rodewald M., *Indywidualizm amerykański na tle innych społeczeństw zachodnich*, [w:] Nowak P., Nowakowski P. (red.), *Język, Komunikacja, Informacja*, Poznań 2006.

Źródła internetowe

7. AXIOS, *Szkody w wyniku zamieszek o wartości ponad miliarda dolarów*. <https://www.axios.com/riots-cost-property-damage-276c9bcc-a455-4067-b06a-66f9db4cea9c.html>.
8. CARR Center, *Black Lives Matter może być największym ruchem w historii USA*. <https://carrcenter.hks.harvard.edu/news/black-lives-matter-may-be-largest-movement-us-history>.
9. Centrum Filantropii Katastroficznej, *Niepokoje społeczne w USA*. <https://disasterphilanthropy.org/disasters/u-s-civil-unrest/>.
10. CNN, *Brianna Keilar: Obserwujesz rozliczenie Ameryki*. <https://edition.cnn.com/videos/us/2020/06/11/cultural-shifts-george-floyd-death-keilar-crn-vpx.cnn>.
11. Deva Woodly, *Amerykańskie rozliczenie*. <https://publicseminar.org/essays/an-american-reckoning/>.
12. End Homelessness, *Nierówności rasowe bezdomnych w liczbach*. <https://endhomelessness.org/resource/racial-inequalities-homelessness-numbers/>.
13. FBI: UCR, *Przestępstwa w USA, rok 2019*. <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/topic-pages/tables/table-43>.
14. FBI: UCR, *Przestępstwa w USA, rok 2019*. <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/tables/expanded-homicide-data-table-6.xls>.
15. Gwardia Narodowa, *Reakcja Gwardii Narodowej na niepokoje społeczne*. <https://www.nationalguard.mil/Resources/Press-Releases/Article/2213005/national-guard-response-to-civil-unrest/>.

16. Los Angeles Times, *Niezwykła zmiana nastawienia sprawia, że Stany Zjednoczone są jeszcze bardziej podzielone rasowo*. <https://www.latimes.com/politics/newsletter/2021-10-22/remarkable-shift-in-attitudes-on-race-leaves-us-more-divided-essential-politics>.
17. Narodowy sojusz na rzecz zakończenia bezdomności, *Nierówności rasowe w bezdomności w liczbach*. <https://endhomelessness.org/resource/racial-inequalities-homelessness-numbers/>.
18. National Public Radio, *Czy to będzie moment rozliczenia trwającego wyścigu?* <https://www.npr.org/2020/06/13/876442698/will-this-be-the-moment-of-reckoning-on-race-that-lasts>.
19. NBC News, *Najpierw przyszła pandemia. Następnie grabież*. <https://www.nbcnews.com/business/business-news/first-came-pandemic-then-looting-small-businesses-pick-pieces-their-n1224776>.
20. Newsweek, *Burmistrz LA spotyka się z reakcją za defundowanie policji dzięki cięciu budżetu o 150 mln dolarów*. <https://www.newsweek.com/la-mayor-faces-backlash-defunding-police-150-million-budget-cut-1509131>.
21. POLITICO, *Biała Ameryka liczy się z rasizmem*. <https://www.politico.com/news/2020/06/09/white-voters-2020-biden-304804>.
22. Rada Gubernatorów w systemie Rezerw Federalnych, *Różnice majątności według rasy i pochodzenia etnicznego w badaniu finansów konsumenckich 2019*. <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/disparities-in-wealth-by-race-and-ethnicity-in-the-2019-survey-of-consumer-finances-20200928.htm>.
23. Rolling Stone, *Powstanie i upadek Proud Boys*. <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/proud-boys-far-right-group-1183966/>.
24. Star Tribune, *Budynki zniszczone w Minneapolis, St. Paul po zamieszkach*. <https://www.startribune.com/a-deeper-look-at-areas-most-damaged-by-rioting-looting-in-minneapolis-st-paul/569930671/>.
25. The Guardian, *Żołnierze wysłani do Waszyngtonu podczas protestów George'a Floyda mieli bagnety*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/jul/03/us-troops-george-floyd-protest-bayonets-washington-dc>.
26. The Washington Post, *„Stany Zjednoczone przeżywają kryzys”: raport śledzi tysiące protestów*. https://www.washingtonpost.com/national/the-united-states-is-in-crisis-report-tracks-thousands-of-summer-protests-most-nonviolent/2020/09/03/b43c359a-edec-11ea-99a1-71343d03bc29_story.html.
27. The Washington Post, *Podczas protestów przeciwko brutalności policji nagrania uchwyciły więcej rzekomej brutalności policji*. https://www.washingtonpost.com/national/protests-police-brutality-video/2020/06/05/a9e66568-a768-11ea-b473-04905b1af82b_story.html.
28. United States Census Bureau, *Spis Ludności 2020 ilustrujący skład rasowy i etniczny kraju*. <https://www.census.gov/library/stories/2021/08/improved-race-ethnicity-measures-reveal-united-states-population-much-more-multiracial.html>.

Pozostałe

29. *The Black Liberation Army Understanding – Monitoring – Controlling*, Annapolis 1991.

MULTICULTURALISM OF THE USA AS A DETERMINANT OF THE SECURITY OF THE STATE AND CITIZENS

Summary: *The article deals with issues related to the security of the United States in the socio-economic area related to the multicultural model of society. The key aspect of the article is the material differences between the white majority and ethnic minorities. The article is based on the analysis of publicly available sources and the observation of media reports on the events in the last two years.*

Keywords: *multiculturalism, security, United States*